ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ 1862 — ԹԻՒ 669

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ

Ամերիկայեն հասած լուրերը կը ծանուցանեն թէ հիւսիսային Միացեալ Նահանգները գլխաւոր յաղթութիւն մի ըրեր են Ռէնթուքի կողուած երկրին մէջ հարաւային Միացեալ Նահանգաց վերայ, որոց զօրաբանակը մեծ վնասներ կրեր և 'ի փախուստ դարձեր է։ Վուաշինկթընի մէջ ընդհանրապէս կը յուսան թէ քիչ ժամանակէ ետև հիւսիսային նահանգաց ջանքը և անոնց զինուորական գործողութիւնները կատարեալ յաջողութեամբ պսակուելով, կարող պիտի ըլլան հարաւային նահանգաց ապստամբութիւնը բոլորովին զսպելու։

Այս նահանգաց կառավարութեանը կողմանէ թէպէտև բարեկամաբար կարգադրութեան մի առաջարկութիւն եղաւ հիւսիսային նահանգաց հասարակապետութեանը, սակայն կըլսեմք թէ բոլորովին մերժուեր է։ մանաւանդ որ հիւսիսային նահանգները յաջողութեան մէջ կըգտնուին այժմ և իրենց թշնամիները շուտով զսպելու մեծ յոյս ունին։

Յիշեալ հաշտութեան առաջարկութեան երկու գլխաւոր պայմանները ասոնք են. նախ՝ հարաւային Միացեալ Նահանգաց անկախութիւնը ճանչուի և ընդունուի։ երկրորդ՝ այս նահանգները պարտաւորուին գերիներէն ծնեալ զաւակները ազատ ճանաչել և ընդունել։ և այս կերպիւ յետագայ սերունդը ազատ ծնելով, գերութիւնը կամաց կամաց ջնջուի։

կը հաստատեն թէ Աւստրիոյ կայսեր եղբայր Մաքսիմիլիանոս արշիդուքսը ընդուներ է Մեքսիքացւոց սահմանադրական թագաւոր ըլլալու առաջարկութիւնը յետագայ պայմաններով. նախ՝ եթէ ժողովրդեան ազատ կամքը եղած է այս ընտրութիւնը։ երկրորդ՝ եթէ Եւրոպիոյ գլխաւոր տէրութիւնները հաճութիւն կուտան այս բանին և իրենց նիւթական օգնութիւնը կը խոստանան քանի մի ամաց համար, մինչև որ իւր թագաւորական աթոռը հաստատուի։

Այս գործոյն մէջ, կերևի թէ Գաղղիան մասնաւորապէս կաշխատի համոզելու Մեքսիքոյի ժողովուրդը որ իրենց ընտրութիւնը յիշեալ արշիդքսին վերայ յատկացնեն։ Մեծին Բրիտանիոյ կառավարութիւնը թէպէտև ընդդիմութիւն մի չունի այս ընտրութեանը և իւր բարձր հաւանութիւնը անգամ պատրաստ է սիրով տալու, բայց կըփափագի որ ժողովրդեան կամքը բոլորովին ազատ թող տրուի և որ և իցէ կերպիւ ճնշում մի չըլլայ անոր ընտրութիւնը վերայ։

Աւստրիոյ և Պրուսիոյ կառավարութեանց մէջ ծանր տարաձայնութիւն մի ևրևան եկած է 'ի մասին նորոգութեան Գերմանիոյ դաշնակցական սահմանադրութեան։ Գերմանական ազատասէր լրագրութիւնները կըսեն որ Պրուսիան այնպիսի դժուար կացութեան մը մէջ կըգտնուի իւր ներքին քաղաքական ընթացքին նկատմամբ, որ ստիպեալ է կամ Աւստրիոյ հետ և կամ Գաղղիոյ հետ դաշնակցութիւն մի ընելու, որպէսզի գերմանական փոքրիկ տէրութեանց առջև ունեցած տգղեցութիւնը, զոր այժմ կօրուսած է, կարող ըլլայ վերստին ձեռք բերելու։ Կըսուի թէ Գաղղիոյ կառավարութիւնը մեծապէս կաշխատի համոզելու զԳրսուսիոյ դահլիճը, որպէսզի ճանչէ և ընդունի Իտալիոյ միացեալ թագաւորութիւնը։

Իտալական թերակղզւոյն գլխաւոր քաղաքաց մէջ հրապարակական յայտարարութիւններ եղան ընդդէմ աշխարհական իշխանութեան Պապին։ Ժողովրդոց այս յայտարարութիւնները գրգռութեան և խռովութեան պատճառ մի չըլլալու համար, պաշտօնէից ժողովոյն նահագահ Մեքազոլի սեպուհը փութացաւ շրջաբերական նամակ մի յուղարկել գաւառաց կառավարիչներուն, ծանուցանելով անոնց որ հոգ տանին այս տեսակ խռովայոյզ յայտարարութիւնները դադրեցնելու, ապահովցնելով զժողովուրդը թէ Իտալիոյ կառավարութիւնը ամեն հարկաւոր միջոցները 'ի գործ դրած է, ըստ ժամանակին յաւաջ տանելու համար Իտալիոյ հայրենասիրական քաղաքանքը, որ է թագաւորական աթոռը Հռոմի մէջ փոխադրել։

Ընթանէլի կարտինալը անցեալները պաշտօնական կերպիւ իմաց տուած էր Գաղղիոյ կառավարութեանը, թէ սրբազան գահը թէպէտև աւրուած է Սարտենիոյ տէրութեանը հետ, բայց Իտալացւոց հետ սիրով է։ Այս խօսքը ցաւալի տպաւորութիւն մի ըրաւ բոլոր Իտալացւոց վերայ, որոց ազգային զգացմունքը վերջին աստիճան բորբոքուելով, այս նոր թագաւորութեան գրեթէ ամեն քաղաքներէն բողոքագիր, հրատարակուեցաւ ընդդէմ Ընթանէլի կարտինալին վերոյիշեալ խօսքերուն։ Նաբոլիի մէջ ընկերութիւն մի հաստատուեցաւ, որ ընտրեցաւ Մարտիրոս տէր Յ. Գալստանեան,
Թովմաս Մելքումեան
Ստեփաննոս Ս. Ստեփանեան
Խաչիկ Յ. Ալվալեան
Սէթ Յ. Աբգարեան
Կարապետ Պարգարեան
Խաչիկ Թ. Խ. Աւետումեան
Նուատուր Ս. Բիլանեան
Յարութիւն Պ. Վարդանեան
Յարութիւն Ս. Բիլանեան
Մանուկ Թորոսեան
Եղիազար տէր Յարութիւնեան
Խաչիկ Յ. տէր Ղուկասեան
Մանուկ Թ. Մանուկեան
Նիկողոս Ս. Մալխասեան
Մարգար Դաւթեան
Կարապետ Յ. Սարգսեան
Յակոբ Ստեփաննոսեան
Հօրաբ Մ. Հօրաբեան
Յարութիւն Յ. Ալվալեան
Սարգիս Նուատուրեան
Մալխաս Ա. Աղաբէգեան
Աղէքսանդր Յ. Աբգարեան
Յովհաննէս Գ. Բաղրամեան
Յովհաննէս Շահնազարեան
Մանուկ Ն. Մանուկեան
Յովհաննէս Մ. Հօրաբեան
Ղազար Սիմէոնեան
Մարտիրոս Ս. Թորոսեան
Կ. Ի. Հ. Շիրխոռեան
Գէորգ Պետրոսեան
Եսայի Գէորգեան
Յովսէփ տէր Նիկողոսեան
Կարապետ Սարգսեան և
Ալվալ Պետրոսեան։

Ի Կալկաթա, 8 Դեկտեմբերի 1861։

Ըստ վերոյգրեալ օրինակի շրջաբերական թղթոյ եկեղեցական պարոն Կարապետ Յ. Վրդանէսի, գումարեցաւ ժողով հասարակաց մերազնէից 'ի ստորին սրահ շինուածոյ Նազարեթայ սուրբ եկեղեցւոյն մերոյ, յայսմ աւուր, 'ի 1 ժամուն զկնի միջօրէին վասն հետագայ առարկայիցն։

Ներկայ եղեալքն 'ի ժողովի անդ էին

Սրբարբոն տէր Յով. Խաչիկեան խաչակիր աւագերէց
Տէր Մկրտիչ Յ. տէր Ղուկասեան
Տէր Սեղբեստրոս Յովհաննէսեան

Պարոնայք

Յարութիւն Աբգարեան
Կարապետ Յ. Վրդանէսեան
Յարութիւն Աբգարեան
Մալխաս Խ. Մալխասեան
Մկրտիչ Խ. Յովակիմեան
Յարութիւն Կարապետեան
Յովհաննէս Հ. Շիրխոռեան
Գէորգ Աւետեան
Իսֆայէլ Հ. Շիրխոռեան
Կարապետ Մ. Հ. Շիրխոռեան
Յովհաննէս Ալվալեանց
Պ. Յ. Պալեան
Մելքում Ս. Վարդանեան
Պետրոս Յ. Սարգսեան
Պօղոս Կարապետեան
Աւետիք Գալստանեան
Սարգիս Կ. Յ. Վրդանէսեան
Գալստան Ոսկանեան
Մարտիրոս Յ. Քամալեան
Յովհաննէս Ալվալ կրսեր
Մարտիրոս Միքայէլեան
Դաւիթ Մ. Բէգլարեան
Յովհան Մովսէսեան
Մկրտիչ տէր Յ. Գալստանեան,
Թովմաս Մելքումեան
Ստեփաննոս Ս. Ստեփանեան
Խաչիկ Յ. Ալվալեան
Սէթ Յ. Աբգարեան
Կարապետ Պարգարեան
Խաչիկ Թ. Խ. Աւետումեան
Նուատուր Ս. Բիլանեան
Յարութիւն Պ. Վարդանեան
Յարութիւն Ս. Բիլանեան
Մանուկ Թորոսեան
Եղիազար տէր Յարութիւնեան
Խաչիկ Յ. տէր Ղուկասեան
Մանուկ Թ. Մանուկեան
Նիկողոս Ս. Մալխասեան
Մարգար Դաւթեան
Կարապետ Յ. Սարգսեան
Յակոբ Ստեփաննոսեան
Հօրաբ Մ. Հօրաբեան
Յարութիւն Յ. Ալվալեան
Սարգիս Նուատուրեան
Մալխաս Ա. Աղաբէգեան
Աղէքսանդր Յ. Աբգարեան
Յովհաննէս Գ. Բաղրամեան
Յովհաննէս Շահնազարեան
Մանուկ Ն. Մանուկեան
Յովհաննէս Մ. Հօրաբեան
Ղազար Սիմէոնեան
Մարտիրոս Ս. Թորոսեան
Կ. Ի. Հ. Շիրխոռեան
Գէորգ Պետրոսեան
Եսայի Գէորգեան
Յովսէփ տէր Նիկողոսեան
Կարապետ Սարգսեան և
Ալվալ Պետրոսեան։

ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Գերապատիւ պարոն Կարապետ Յ. Վրդանէսեան, կուսակրաւորեալ Կալկաթայոց Ազգային Հայոց։

Սիրելի յերևոյց ազգային իմն խնդրոյ, փութամ խնդրել 'ի յարգութենէդ, զի ընդունիս զարեալ կոչեալք զպատուելի հասարակութիւն տեղւոյս 'ի ժողով յանուն ումն կիրակէի աւուր զկնի միջօրէին իրրև մէկ ժամու, 'ի սրահ բնակութեան մերոյ առ 'ի խորհել, խորհրդածել և վերջաւորել զիրաւունս ինչ՝ միանգամայն և օգուտ տառապեալ ազգայս և վճռական մերազնէից։

Քաջայոյս եմք՝ զի պատուելի հասարակութիւն մեր ունին յարգել զանայն կոչմանս որ համարի առաջին յետ իրրև 18ամեայ պաշտօնատարութեանս առ, և այն թէ՝ խնդիրս չէ անձնաւոր, այլ ազգային և արժանի մտադրութեան։

Ի Կալկաթա, 2 Դեկտեմբերի 1861։

Յարգանօք մնամ որպէս միշտ, խոնարհ օրհնարան

(Ձեռնադրեալ։) Տէր Յովհաննէս Խաչիկեան
Խաչիր աւագերէց։

Ա Հ Դ

Ըստ վերոյգրեալ խնդրարկութեան որդեակրօն տէր Յովհաննու Խաչիկեան խաչակիր աւագերիցուն մերոյ՝ ժողով հասարակաց մերազնէից եղելոց ասա, գումարեցայ 'ի ստորին սրահ շինուածոյ Նազարեթայ սուրբ եկեղեցւոյն մերոյ, յանուն 8երորդին յաւուր առաջիկոյ կիրակէի, 'ի մի ժամուն զկնի միջօրէին, վասն առարկայիցն յիշատակելոց 'ի վերոյին թղթի. վասնորոյ խնդրեմ զի պատուելի հասարակութիւն մեր բարեհաճեալ ժողովեսցին 'ի սուրբ եկեղեցւոջ մերում յայնմ աւուր և 'ի ժամու։

Յաւանդատան Նազարեթայ սուրբ եկեղեցւոյն, 'ի Կալկաթա, 'ի 3 Դեկտեմբեր 1861։

Մնամ յարգանօք ամենախոնարհ ծառայ ձեր,
Կարապետ Յ. Վրդանէսեան,
Եկեղեցական Կալկաթայոց Ազգային Հայոց։

դարձակ Ճիւղեր ունի բոլոր հարաւային նահանգաց մէջ։ Այս ընկերութիւնը հետեւեալ յայտարարութիւնը գրեց, զոր ստորագրեցին բոլոր իտալացւոց։

«Իտալացի ժողովուրդը, որ նախանձաւոր պահապան է իւր արժանաւորութեանը եւ իւր նուիրական իրաւանցը, բարձրաձայն կը բողոքէ Անբոնէլլի կարտինալին զրուցացին դէմ եւ կը յայտնէ, նախ՝ թէ յիշեալ կարտինալը յանցաւոր է իւր զրպարտութեամբը ընդդէմ իտալացւոց. երկրորդ՝ թէ իտալացի ժողովուրդը նամամիտ է կառավարութեանը հետ եւ երկուքն ալ կը պահանջեն որ բոլոր Իտալիան իտալացւոց տրուի, կործանելով մեր միաւորութեան ամենեն մեծ արգելքը, այսինքն պապերուն աշխարհական իշխանութիւնը. երրորդ՝ թէ իտալացի ժողովուրդը յայնժամ միայն պիտի դադարի՝ մաքառելոյ պապութեանդեմ, յորժամ Իտալիոյ տէրութեան աթոռը պիտի փոխադրուի՝ Հռոմ, որ իւր ճշմարիտ թագաւորանիստ մայրաքաղաքն է»։

Յունաստանէն փետրուարի 13էն հասած լուրերը կը ծանուցանեն թէ ապստամբաց և թագաւորական զօրաց մէջ արիւնահեղ կռիւ մի պատահեր է Նաբոլիի առջև, առանց որոշիչ վախճան մը ծագելու այս կռիւէն. յորում 10 հոգի թագաւորական զօրքէն և 90 հոգի ապստամբներէն սպաննուեր են։

Դժբաղդաբար կերևի թէ այս ապստամբական շարժումը շուտով լմննալու չէ։

Մօսիւ Դրիքուբին, որ Յունաստանի դեսպան է՝ Լոնտոն և մօտերս Աթէնք կը դտնուի, հրաման ընկալաւ Օթոն թագաւորէն որ ընկերութեամբ Աթէնքի Դաղղիոյ դեսպան մօսիւ Պուրէին, ապստամբաց քով երթայ բարեկամական կարգադրութեան և իրաւարարութեան առաջարկութիւններ ընելու համար։ Տակաւին յայտնի չէ թէ ինչ հիմանց վերայ պիտի ըլլայ այս իրաւարարութիւնը. նմանապէս յայտնի չէ թէ արդեօք յաջող վախճան մի պիտի ունենա՞ն այս բանակցութիւնները։ Սակայն կը յուսացուի թէ ապստամբները ուշադրութիւն պիտի մատուցանեն Դաղղիոյ դեսպանին խրատուցը։

Կըսուի թէ առայժմ զինադադարում մի եղած է՝ մէջ ապստամբաց և թագաւորական զօրաբանակին։

Յունաստանի կառավարութիւնը դրամական մեծ նեղութեան մէջ կը գտնուի։ Ապստամբաց դէմ քանի մի հարիւր զօրք պատրաստելու և յուղարկելու համար մէկ միլիոն տրախմէն աւելի փոխառութիւն ըրաւ Աթէնքի ազգային Դրամանոցէն, թագաւորական գահին ձիթենիները երաշխաւորութիւն տալով։

Վեհափառ Վիքթորիա թագուհւոյն երկրորդին բարձրապատիւ Կալլէսի իշխանը, որ Մեծին Բրիտանիոյ թագաւորական գահին ժառանգն է, փետրուարի 7ին Օլդոն անուն շոգենաւով Վենետիկէն մեկնեցաւ Բոլա և Դորֆու երթալու։ Նորին արքայազուն Բարձրութիւնը Դորֆուէն Եգիպտոս պիտի երթայ, և անկէց Սորիք։ Յետ այնորիկ Իզմիրէն պիտի անցնի Կոստանդնուպոլիս երթալու համար։

ԱՅԳԱՑԻՆ

Անցեալ շաբթու Կալկաթայէն մեր ընդունած քանի մը նամակները երկպառակութեան ցաւալի լուրեր կուտան մեզ, որ տեղի ունեցեր են յիշեալ մայրաքաղաքին Հայոց հասարակութեան մէջ՝ ի պատճառս դժբաղդ տարաձայնութեան մոյ պատահելոյ՝ ի մէջ Նորջուղայի և Հնդկաստանի առաջնորդ գերապատիւ սրբազան տէր Թադէոս Եէկնազարեանց սրբազան կոպոսի և Կալկաթայու փոխանորդին իւրոյ արժանապատիւ տէր Յովհաննէս Խաչիեան խաչակիր աւագերիցու։

Այս գործոյն համար անցեալ ամին դեկտեմբերի 8ին, ըստ նոր տոմարի, կիրակի օրը ազգային ընդհանուր ժողով գումարուեր է Կալկաթայու սուրբ Նազարէթայ եկեղեցւոյն շինուածոյ ստորին սրահին մէջ. ուր 61 հոգի գտնուեր են։ Իւ թէպէտ այս ժողովոյն մէջ որոշում մի եղեր է, սակայն ժողովականաց մէկ մասը, նմանապէս ժողովոյն մէջ ներկայ չգտնուող պատուաւոր շատ անձինք՝ այս որոշումը արիւնաւոր չգտնելով, բողոքագիր մը ըրեր են։

Իրաց այս վիճակին մէջ, յիշեալ արժանապատիւ տէր Յովհաննէս սրբակրօն աւագ քահանան՝ անշուշտ վշտանալով ազգային այս ցաւալի երկպառակութեան վերայ, հրամարեր է՝ ի փոխանորդութենէ սրբազան Առաջնորդին և՝ ի թեմական պաշտօնէ իւրմէ, զոր շարունակ 18 տարի՝ ի գործ դրած է պատուաւոր կերպիւ։

Մեք շատ հեռու գտնուելով՝ ի քաղաքէն, ուր այս ազգային վէճերը տեղի ունեցան, չեմք կրնար ճիշտ խորհրդածութիւն կամ իրաւացի դատողութիւն մի ընել. յիշեալ դէպքերուն վերայոք. այլ միայն կը յուսամք՝ ի սրտէ որ թող է տրուեր՝ որպէսզի երկպառակութիւնը այս առնէից վասն ստորագրութեան՝ յղեսցեն զայն առ սրբազնակատար Կաթուղիկոսն մեր։

Գ. Առաջադրեցաւ՝ ի պարոն Մանուկ Թ. Մանուկէ և երկրորդեցաւ՝ ի պարոն Յարութիւն Ս. Բիլանէ, զի տեղւոյս հասարակութիւն մեր յիշատակեսցեն՝ ի թղթին իւրեանց առ դերապայծառ Կաթուղիկոսն մեր, զի հրաժարեցուսցէ կոնդակաւ իւրով զտէր Մարտիրոս տէր Յովակիմեան և զտէր Բարսեղ Կալստանեան՝ ի խորհրդարանէն առաջնորդարանի։

Դ. Առաջադրեաց պարոն Մ. Խ. Յովակիմեան և երկրորդեաց պարոն Աղէքսանդր Աբգարեան, զի ներքոյիշեալ անձինքն ընտրեալ կարգեսցին իբր պաշտօնեայք վասն յօրինելոյ զվերոյ ասացեալ թուղթն առ սրբափայլ Կաթուղիկոսն մեր. այսինքն՝ պարոնայք Յարութիւն Գ. Աբգարեան, Պետրոս Յ. Մարգսեան, Յովհաննէս Գ. Բաղրամեան, Մկրտիչ տէր Գալստանեան և Յովհաննէս Ավդալ Կրսեր։

ՄԵՆ Յ. ԱԲԳԱՐ ՍԼՈՒՊԱԼԵԱՆ։

Շնորհակալութիւն ժողովոյս մատուցաւ պարոն սթոռակալին, վասն բարւոք կառավարելոյ զսթոռն։

ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ

Ամսոյս Յունիսի մի շրջաբերական բաժանեցաւ յարդելի եկեղեցականէն մեզմէ՝ հրաւիրելով զմերազնեայս՝ ի ժողով, ըստ խնդրոյ սրբակրօն տէր Յովհաննու Խաչիեան խաչակիր աւագերիցու մերոյ, առ՝ իվերջաւորել զնիրաւունս ինչ, միանգամայն և օգուտ առաջեալ Հայաստանեաց և վիճակացն մերազնէից։ Ըստ ազգարարութեանն՝ յուլիսներորդումն ամսոյս մեծ մասն՝ ի պատուելի մերազնէից ժողովեցան՝ ի ստորին սրահ շինուածոյ Նազարէթայ սուրբ եկեղեցւոյ մերոյ՝ ի ժամագրեալ ժամու։ Ի ժողովի, փոխանակ վերջաւորելոյ վասն օգտի տառապեալ Հայաստանի և վիճակացն մերազնէից, ընթերցան գրեանք ստացեալք՝ ի վերոյիշեալ տէր Յովհաննու Խաչիեան. որոց մին է ամբաստանութիւն ընդդէմ սրբազան Առաջնորդին մերոյ՝ Հայաստանի։ Այսու աղագաւ, վերջաւորեցաւ թուղթ մի գրել սրբազնասուրբ Կաթուղիկոսին ամենայն Հայոց, և խնդրել յետս կոչել զվերոյիշեալ սրբազան Առաջնորդն մեր։ Առաջադրութիւնս այս մեզ ներքոյ ստորագրողացս ընդունելի չլինելով՝ որոց մի մասն՝ ի ժողովի ներկայ էաք և ներհակեցաք անդէն իսկ, ըստորում ընդդէմ էր օրինացն արդարութեան և խղճմտանաց՝ առանց լսելոյ բանս ինչ յամբաստանելոյն վասն ինքեան, դատապարտել զնա, թողթէ զգլուխն աթոռոյ մերոյ։ Վասնորոյ յայտնեմք սովաւ զի վերջաւորութիւն ժողովոյն ոչ է մեզ ընդունելի և սովաւ մեք հրատարակեմք զընդդիմութիւն մեր ընդ այն։ Եթէ յիշեալ վերջաւորութիւնն ժողովոյն ընդդէմ սրբազան Առաջնորդին՝ առաքեսցի ստոր առ սրբազնասուրբ Կաթուղիկոսն, զկնի այսր հրապարակական ընդդիմութեան մերոյ, ուրեմն և մեք զայս թուղթ հրապարակեսցուք ծանուցման և բողոքման ստորագրողացս, յղեսցուք առ սրբազնասուրբ Կաթուղիկոսն մեր, հանդերձ գրութիւնք ամենայն հարկաւոր պարագայից վերաբերելոց այսմ բանի, և զօրինակ այնր թղթոյ մերոյ և ամենայն գրոցն, վաւերացուցեալ արժանահաւատ վկայիւք, առաքեսցուք առ սրբազան Առաջնորդն մեր՝ ի Ջուղայ, զի գիտասցէ թէ ոչք են ամբաստանողք

Համաձայն հաւանութեամբ ժողովոյս պարոն Աբեթ Յ. Աբգարն ընտրեցաւ սթոռակալ և կալաւ զսթոռն։ Զկնի ընտրութիւն պարոն Սթոռակալին, ընթերցեալ եղև՝ ի ձայն՝ շրջաբերական թուղթ պարոն Եկեղեցականի ըստ սովորութեան. և յաւարտիլն ընթերցեալ եղեն զանազան թուղթք, որոց նիւթն էր վերաբերեալ արդի նեղիչ և տառապեալկացութեան ազգին Հայաստանի։ Ստուգութիւն այսոցիկ նեղութեանց և տառապանաց հաստատեցին ոմանք նորաեկ Հայաստեցիք՝ ի ներկայ եղելոցն անդ անձնաւոր վկայութեամբ. որոց ժողովս զկնի ունկնդիր լինելոյ բարի համարեաց առաջարկել զհետագայ առաջադրութիւնսդ։

Ա. Առաջադրեցաւ՝ ի պարոն Մալխաս Խ. Մալխասէ և երկրորդեցաւ՝ ի պարոն Յովհաննէս Հ. Հիրխօէ, զի թուղթ մի գրեսցի՝ ի տեղւոյս հասարակութենէն առ վեհափառ Կաթուղիկոսն մեր տէր Մատթէոս զի տեղափոխեսցէ զարդի Առաջնորդն մեր զսրբազան Թադէոսն, և զայլ մի թեմական առաջնորդ առաքեսցէ՝ ի Հայաստան՝ ի տեղի նորա վասն հնդամեայ ժամանակի և եթ. և զնոյն պայման ժամանակի հաստատեսցէ առ յապայ վասն յաջորդացն նորին. յիշելով և՝ ի թղթին այնմիկ զամենայն իրաւունս մեր և զառիթս վասն այսր առաջադրութեան։

Բ. Առաջադրեցաւ՝ ի պարոն Յովհաննէս Ավդալ Կրսերէ և երկրորդեցաւ՝ ի պարոն Կարապետ Հիրխօէ զի հինգ անձինք ընտրեալ կարգեսցին իբրև պաշտօնեայք (կամ կոմիտէք) վասն յօրինելոյ զվերոյին թուղթն առ Նորին Վեհափառութիւնն և զկնի շրջաբերելոյ զայն՝ ի մէջ հասարակութեան մերազնէից վասն ստորագրութեան՝ յղեսցեն զայն առ սրբազնակատար Կաթուղիկոսն մեր։

Գ. Առաջադրեցաւ՝ ի պարոն Մանուկ Թ. Մանուկէ և երկրորդեցաւ՝ ի պարոն Յարութիւն Ս. Բիլանէ, զի տեղւոյս հասարակութիւն մեր յիշատակեսցեն՝ ի թղթին իւրեանց առ դերապայծառ Կաթուղիկոսն մեր, զի հրաժարեցուսցէ կոնդակաւ իւրով զտէր Մարտիրոս տէր Յովակիմեան և զտէր Բարսեղ Կալստանեան՝ ի խորհրդարանէն առաջնորդարանի։

Դ. Առաջադրեաց պարոն Մ. Խ. Յովակիմեան և երկրորդեաց պարոն Աղէքսանդր Աբգարեան, զի ներքոյիշեալ անձինքն ընտրեալ կարգեսցին իբր պաշտօնեայք վասն յօրինելոյ զվերոյ ասացեալ թուղթն առ սրբափայլ Կաթուղիկոսն մեր. այսինքն՝ պարոնայք Յարութիւն Գ. Աբգարեան, Պետրոս Յ. Մարգսեան, Յովհաննէս Գ. Բաղրամեան, Մկրտիչ տէր Գալստանեան և Յովհաննէս Ավդալ Կրսեր։

ՄԵՆ Յ. ԱԲԳԱՐ ՍԼՈՒՊԱԼԵԱՆ։

առագերիցուն առ այլ, միանգամայն օտար 'ի Ղեսու Առաջնորդի, և գուցէ օգտակար նմա, (զպէս չզարմանամ եթէ 'ի փոքու առարկայն բացայայտիցի 'ի լուր ամենեցուն) արժանէ արդեօք եպիսկոպոսին յոսան վրէժխնդրութեան յառնել, և ներհակ ոչ միայն վայելել հանութեան, բաւարարութեան, յարգանաց և նշանաւոր վարձատրութեանց առ փոխանորդ քահանայն, (որ 'ի չորից Առաջնորդաց նախորդաց անդրէն վայելալ պատուով և հաւատարմութեամբ,) այլև ներհակ բարձր առտիճանի իւրոյ, գլեան և գյառաջ գրեալ թղթեանս նորա առ ինքն՝ գրեթէ 'ի սկզբանէ ցառարս, որոնել և հաստնիր բանիւք գնակատակաս նոցին 'ի ցուցակ և 'ի գիտութիւն ժողովրդոյ հաչակել, առանց գրան խնդրելն և զմիջոցնառելի բանալոյ, թէ առ ինչ վախճան, առ ինչ պարտաւորութիւն, առ ինչ զէպս և առ ինչ եղանակս. և որով ոչ միայն զթչնամանս բազմայ 'ի գլուխս փոխանորդին կուտակել, այլև զանբիծ հաւատս ըստոյգ և տեսողայ հնձել և 'ի դայթակղութիւն մատնել զամենեսեան առ նկատումն պժգալի։ Եւ եթէ Եպիսկոպոս և գլխաւոր եկեղեցւոյ այսպէս, զի՞ այլ իրաւունս խոշի խուսափանութեան մերոյ գյանցանս ընդ քահանայս. որք առտիճանաւ ստոր են բան զեպիսկոպոսաւնս ազգիս։

«Զի՞նչ յարմարութիւն 'ի բանն և զի՞նչ վայելչութիւն բացման ծածուկ և առանձին գրութեանց անցելոյ 'ի մէջ հոգևոր հօր և որդւոյ, մանաւանդ եթէ անարժ և անպատշաճ։ Հարկ լինէր եպիսկոպոսին զամն առաջին, կամ երկրորդ, երրորդ և զչորրորդն, իբրև խրատ զդուշացուցանել զփոխանորդն առ 'ի պահել նորա զամիսի զգրիչ և զիսիզ իւր. և ոչ թէ իբրև զամն տասն ամիս, ներբին զիսուորութեամբ, և այժմ 'ի հաչակ արկանել առ 'ի վատաբանել զփոխանորդն և աւերել զրաստմանոյ պատիւ երկանցն։

«Այդ՝ խնդիր մեր է հասկանալ թէ ո՞ յիերիցունս հաստարի անիրաւեալ ընդդէ՛ ճշմարտութեան, վասն սթափելոյ զմեզ 'ի գայթակղութեանց. ընդ որ և տալ ոմանց հատարակութեան տեղւոյս զհաւատին. որք չփոթեալ բանիւքս չիմանան ուղղել զհաւատս և զիրաւունս իւրեանց 'ի նպատակ բաւարարութեան և ըստ ճիրամ իրաւադատութեան՝(1) կիրքն յառաջ տանել ոչխատին, պատրուակաւ ազգասիրութեան և ճշմարտութեան»։

Այս գործոյն վերաբերեալ միւս տեղեկութիւնները և պաշտօնական գրութիւնները լրագրոյս Բանասիրականին մէջ հետզհետէ պիտի հրատարակեմք։ Ուստի մեր յարգոյ ընթերցողաց ուշադրութիւնը կըհրաւիրեմք անոնց վերայ. նախ՝ որ այս թղթերը սահմանադրական եղանակաւ գրուած են, երկրորդ՝ ըստ որում ծանօթութիւն կուտան 'ի վերայ անուանց համազգի եղբարց մերոց բնակելոց 'ի Կալկաթա, որոնք գրեթէ բոլորովին անծանօթ են Թուրքաստանի Հայ հասարակութեան. և երրորդ՝ վանելի այս գրութիւնները, ըստ կարի, կրբացատրեն յիշեալ ազգային տարաձայնութեան պարագաները և էութիւնը։

Աղէքսանդրիայէն Փետրուարի 16ամսաթուով հետևեալ տեղեկութիւնները կուտան։

Բարձրապատիւ Այիտ փաշան Դահիրէէն վերադարձաւ Աղէքսանդրիա. ուր կրգտնուի այժմ ընկերութիւն Մուստաֆա փաշա իշխանին։

Իսմայիլ փաշան, որ Եգիպտոսի ընդհանուր կառավարութիւն ժառանգն է. Վերին Եգիպտոս կրգտնուի ժամանակէ մը 'ի վեր. ուրեղ շաքար գործելու պատուական գործարան մի ունի, զոր նորոգելու և բարեկարգելու զբաղեալ է։

Փարիզէն հասած լուրերը կրծանուցանեն թէ մսիւ Մէլինէ, որ նոյն անուամբ զօրապետին և ծերակուտին անդամին եղբայրն է, Դաղղիոյ ընդհանուր հիւպատոս կարգուեր է Եգիպտոսի մէջ. փոխանակ մսիւ տը Պոմա կոմսին։

Ընդկաստանի նոր ընդհանուր կառավարիչ լորտ Էլճին անցեալ շաբթու Մարսիլիայէն հասաւ Պանչ անուն Անգլիոյ պատերազմական շոգենաւով և անմիջապէս մեկնեցաւ Շուէզ երթալու։ Նորին Վսեմութիւնը յիշեալ նաւահանգստէն Ընդկաստան պիտի երթայ իւր բարձր պաշտօնը վարելու։

Ինչ հաշիներէ ստուգուելով կըտեսնուի որ 1861 տարւոյն մէջ Եգիպտոս մտած բոլոր վաճառաց գումարը 291 միլիոն 224·000 ղուռուշի կըհասնի. և նոյն տարուան մէջ Եգիպտոսէն գուրս ելած վաճառաց գումարը՝ 372 միլիոն 950·000 ղուռուշ է։ Ասելէ որ գուրս ելած վաճառքը 82 միլիոնի չափ աւելի են ներս մտած վաճառքէն։

Յունաստանի լրագրութեանց գրածին նայելով, յիշեալ երկրին ապստամբաց պահանջմունքը հետևեալներն են.

Նախ՝ կուզեն որ կառավարութեան այժմեան դրութիւնը ջնջուի և նոր կառավարութիւն մի հաստատուի ապահովցնելով ժողովրդեան ազատութիւնները։

Երկրորդ՝ կըպահանջեն որ ազգային երեսփոխանաց խորհրդանոցը լուծուի. որոց անդամները բռնի միջոցներով ընտրուած են։

Երրորդ՝ կըխնդրեն որ ազգային ժողով մի գումարուի և ապահովցնէ ժողովրդեան թէ շուտով ձեռք պիտի բերէ իւր ազատութիւնները, որոնք ոտքի տակ առնուած են, նմանապէս խոստանալով երաշխաւորութեամբ թէ ազգին հայրենասիրական ընդհանուր բաղձանքը 'ի գործ պիտի դրուի։

Կոստանդնուպօլսոյ Յունաց գլխաւոր եպիսկոպոսաց մէջ ծագած երկպառակութիւնը, որուն վրայօք համառօտ յիշատակութիւն եղած էր Մշալ-ոյ նախընթաց թուոյն մէջ, սիրով վերջացաւ, խաղաղասիրական միջնորդութեամբ Բարձրագոյն Դրան։ Ուստի ըստ բարձր հրամանի արտաքին գործոց տեսուչ Ալի փաշային և համեմատ առաջարկութեան Յունաց ամենապատիւ պատրիարքին, անցեալ կիրակի ազգային ժողով գումարուեցաւ 'ի պատրիարքարանն, ուր արժամանակեայ կերպիւ սրբազան Սինոթը կազմուեցաւ և հետևեալ աշխարհական անձինքը իբրև անդամակից ընտրուեցան 'ի տեսչութիւն ազգային գործոց, այսինքն պարոնայք Սթաւրիս Բառաթէոտորիս, Օանոս Բոսթանդինիտիս, Խրի. Օղրաքիոս, Վ. Բրիքոցոս, Բ. Մուսուրոս, Բ. Բառաթէոտորիս, Ղ. Խրիսոգիտիս և Տ. Կէոսղլու։ Այս վերջին երկու անձինքը Պուլղար են ազգաւ։

Այս կերպիւ վերջացաւ առայժմ, կրսէ Քաղաքիս մէջ հրատարակուած Ամալիա անուն լուսնարին լրագիրը, մեր բարձրագոյն կղերին մէջ եղած վէճը, որոց պատճառները անծանօթ են։ Եւ կըբարեմաղթեմք վասն ապագային, կըյարէ յիշեալ լրագիրը, որպէսզի միաբանութիւնը թագաւորէ մեր ամենազգային և եկեղեցական գործոց վերայ և անիծեալ երկպառակութիւնը ջնջուի բոլորովին, որ միշտ մահաբեր վնասներ կըպատճառէ մեր օգտիցը։

Կըսուի թէ Անգլիոյ բարձրապատիւ արքայազուն Կալէսի իշխանը՝ անցեալները Գերմանիա ճանապարհորդութիւն ըրած ժամանակը, սիրալիր տեսութիւն ըրած է Կլուքսպուրկի Աղէքսանդրա իշխանուհւոյն հետ, որ Տանիմարգայի Բրէդրիկն իշխանին մեծ դուստրն է։ Ուստի շատերը կըհաստատեն թէ արդէն որոշուած է Անգլիոյ թագաւորական գահին ժառանգ իշխանին ամուսնութիւնը ընդ օգոստափայլ դստեր Տանիմարգայի թագաժառանգ իշխանին։

— Պէրլինի Կոլէր Պը Լ Պո-ը օրագրութեանը կըգրեն Հռոմէն, թէ յիշեալ մայրաքաղաքին մէջ երեք եղեռնաւոր անձինք ուզեր են սպանել Դաղղիոյ դեսպան մսիւ տը Լավալէթ մարքեզը, այն ինչ Նորին Վսեմութիւնը կառքէն կիջնէր իւր պալատը մտնելու համար։ Բարեբաղդութեամբ, դեսպանին ծառան յաջողեցաւ արգիլելու այս ոճրագործութիւնը, և չարագործներէն երկուքը անմիջապէս բռնուեցան։ Իսկ երրորդը՝ քանի մը օրէ ետև ոստիկանութեան ձեռքը անցաւ։ Այսոնց քով դաշոյներ (խանչէր) և բիվոլվէր կոչուած ատրճանակներ գտնուեցան։ Այս եղեռնաւորները, որոց մէկը Նաբոլիդանցի, երկրորդը Պավառացի և երրորդը Պէլճիքացի է, գաղղիացի զինուորական դատաստանարանին յանձնուեցան, ուր պիտի դատուին ըստ զինուորական օրինաց։

— Փարիզի Մոնիթէօր անուն օրագրութեանը մէջ հետևեալ յօդուածը կըկարդամք։

«Ի պատասխանի Գաղղիոյ դահլիճին, որ տեղեկութիւն խնդրած էր 'ի վերայ գումարման ժողովոյն Եւրոպիոյ եպիսկոպոսաց 'ի Հռոմ, Անքոնէյի կարդինալը յայտնեց թէ յիշեալ ժողովոյն ներկայ գտնուելու հրաւէրը՝ պարզապէս քաղաքավարական ընթացք մըն է եւ ոչ թէ պարտաւորիչ հրաւէր մի։ Ուստի կայսերական կառավարութեան կարծիքը այն է որ, եպիսկոպոսները յայնժամ միայն պէտք է թող տան իրենց թեմերը եւ հրաման խնդրեն Գաղղիայէն դուրս ելլելու համար։

Պօղոս Կարապետ կրտսեր
Յովսէփ Սահակեանոսեան
Գալստան Ս. Մկրտումեան
Սարգիս Յովհաննէսեան
Յովսէփ Պօղոսեան
Պետրոս Մարկոսեան
Հայրապետ տէր Յակոբեան
Մարգար Գրիգորեան
Խ. Թ. Աւետումեան
Մանուկ Ն. Մանուկեան
Յ. Մ. տէր Բաղդասարեան
Կարապետ Սարգսեան
Յ. Ա. Սարգսեան
Կարապետ Պ. Կարապետեան
Յ. Պ. Շմաւոնեան
Աւետ Ծատուրեան
Մելքում Յովհաննեան
Յ. Յ. Ղ. Աղասի
Խ. Դ. Սէթեան
Դ. Գրիգորեան
Մարտիրոս Ղ. Քամարզաեան
Յակոբ Գալստանեան
Միքայէլ Ի. Ջ. Շիրխոնեան
Գաբրիէլ Ի. Ջ. Շիրխոնեան
Սահակոս Ի. Ջ. Շիրխոնեան
Գրիգոր Դ. Յովսէփեան
Ղազար Ջ. տէր Ղազարեան
Յարութիւն Ս. Բիլանեան
Յովհաննէս Մարտիրոսեան։

Նորեկ
Հաղորդեցիք։

(Միւս թղթերը յաջորդ թուով։)

նորին և թէ զի՞նչ են ամբաստանութիւնքն զնմանէ, և թէոդոսիի հոգւով և յորմէ տեղւոյ գրեցաւ թուղթն ամբաստանութեանց. զոր ժողով մերազնէից գումարեալ յաւուր կիւրակէի՝ յամսոյս 8երորդին, լոկ միով ականջաւ լուեալ՝ առանց զմիւս ականջն 'ի պատրաստի և կապմ պահելոյ՝ առ 'ի լսել և զիրաւունս միւսոյ կողման կամ անձինն ամբաստանելոյ, որոշեցին զոր ինչ և կամեցան, ընդդէմ Ազատական, մարդկային և քաղաքական օրինաց։

Ի Կալկաթա, 21 Դեկտեմբերի 1861։

(ՁԵՌՆԱԳՐԵԱԼ)

Տէր Մկրտիչ Յ. տէր Ղուկասեան
Տէր Սեղբեսարոս Յովհաննէսեան
Մանուկ Թորոսեան
Ի. Ջ. Շիրխոնեան
Բաղդասար Ա. տէր Դասպարեան
Յովհաննէս Ն. Գէորգեան
Մեսրոպ Թադէոսեան
Ծատուր Ղ. Բիլանեան
Գէորգ Պետրոսեան
Ջնթլում Մալխասեան
Խ. Յ. տէր Ղուկասեան
Մելքում տէր Ամէոնեան
Սարգիս Վարդանէս (օրէնսգէտ)
Մ. Հ. տէր Ղուկասեան
Մարտիրոս Ա. Թորոսեան
Յովհաննէս Ա. Միքայէլեան
Կարապետ Մարգարեան, Մ. Դաւթեան
Յովսէփ Ա. Սէթ
Կարապետ Յ. Պօղոսեան

յու, յորժամ թեմական ծանր գործոց պատճառաւ ստիպեալ են Հռոմ երթալու"։

Այս աղդարարական յօդուածէն կը տեսնուի, թէ Գաղղիոյ կառավարութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ գաղղիացի եպիսկոպոսները մասնակից ըլլան յիշեալ ժողովոյն, որ մօտերս պիտի դումարուի Հռոմի մէջ։

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՒՊՕԼԻՍ, 21 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ

Հասարակութեան վստահութիւնը օրըստօրէ կաւելնայ 'ի վերայ դրամական բարեկարգութեանց, զորս Բարձրագոյն Դուռը կաշխատի միշտ 'ի գործ դնելու։ Տարակոյս չկայ թէ բարձրապատիւ Մեծ Նպարդոս Ֆուատ փաշան, որուն մասնաւորապէս յանձնուեցաւ 'ի վէ հափառ Սուլթանէն այս կարևոր և դժուար գործը, իւր բարձր տաղանդներովը և իւր գործունէութեամբը պիտի յաջողի հիմնաւոր ու կատարեալ բարեկարգութիւններով լրնցնելու զայն՝ 'ի մեծ օգուտ օսմանեան տէրութեան և 'ի բարօրութիւն բոլոր բնակչաց թուրքաստանի։

—Տակաւին ճիշտ տեղեկութիւններ չկան 'ի վերայ զումարին և պայմանաց փոխառութեանը, զոր Բարձրագոյն Դուռը պիտի ընէ մօտերս 'ի Լոնտոն, թէպէտև հասարակութեան մէջ զանազան լուրեր կը տարածուին դրամական այս ձեռնարկութեան վերայօք։ Ստոյգը այն է որ օսմանեան կառավարութիւնը անշուշտ օգտակար պայմաններով պիտի լրնցնէ այս գործը այժմեան պարագայիս մէջ, յորում իւր յարգը և համարումը աւելնալու և հաստատուելու վերայ է Եւրոպոյ մէջ։

—Օգոստափառ Սուլթանը հաճեցաւ Մեճիտիէ կարգին երրորդ աստիճանի շքանշանը շնորհելու Իզմիրի Գաղղիոյ ընդհանուր հիւպատոս մսիւ տը Պէնդիվոյլը կոմսին, Դրապիզոնի հռոմէական Հայոց առաջնորդ գերապատիւ Յովսէփ եպիսկոպոսին, Փաբիզի Ռ-նդէրէ-ֆէնէլ անուն լրագրոյն խմբագիր մսիւ Լամիլէ գրագէտին, Հալէպի գաւառը Մահի-իլ-տին մոլլային և Իզմիրի հրէից հոգևոր հովիւ Խայիմ Բալլանի ռաբբիին։

—Իտալիոյ վեհափառ Վիքթոր-Եմմանուէլ թագաւորը հաճեցաւ սրբոյն Մաւրիտիոսի և սրբոյն Ղազարու երկրորդ աստիճանի շքանշանը շնորհելու Սուլթանին առաջին սենեկապետ Եմին-Պէյին. նմանապէս նոյն կարգին հրամանատարի խաչը շնորհեց մեծաշուք Միհրան-Պէյին, որ արքունի փողերանոցին տեսուչէ։

—Փարիզի օսմանեան դեսպանատան առաջին խորհրդոյ քարտուղար Ալի-Պէյը անցեալ շաբթու հասաւ 'ի մայրաքաղաքս։

—Բարձրագոյն Դրան հրամանացը համեմատ, յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որպէսզի Կ. Պոլիս բնակող օտար տէրութեանց հպատակաց վաւերական նութիւնը քննէ և իմանայ։ Այս յանձնաժողովոյն անդամներն են, Ռեամիլ-Պէյը, որ գեսպանները Սուլթանին ներկայացնելու պաշտօնը կը վարէ, մսիւ Լիոպէր, որ օսմանեան ընդհանուր հիւպատոս է 'ի Սիրա, և Փոդիատէս էֆէնտին։ Ռնութիւնը պիտի սկսի Լուսաց հպատակներէն և Լուսիոյ գեսպանատան թարգմաններեն մէկը ներկայ պիտի գրասնուի Յանձնաժողովոյն նիստերուն, որ պիտի ըլլայ Գալաթիայի մաքսատան մեծ սրահին մէջ։

—Մայրաքաղաքիս Ռ-ռիէ Փ'Օրիան լրագրութեան հրատարակածներուն նայելով, հռոմէական եկեղեցւոյն հետ միաբանեալ Պուլղարաց թիւը օրըստօրէ մեծապէս աւելնալու վրայ է։

—Ամսոյս 19ին, Բումէլիէն 1 միլիոն 640,000 զուռուշ հասաւ 'ի հաշիւ արժէքի թղթադրամոց, որ յուղարկուած են յիշեալ նահանգը։

—Մայրաքաղաքիս մէջ հրատարակուած Թ-ընիկ անուն բանասիրական պատուական հանդէսը՝ իւր թուոյն մէջ որ 'ի 8 փետրուարի, Իզմիրի Յ-եղ-ճաղարս կիսամսեայ հանդիսին հրատարակութիւնը իւր ընթերցողաց ծանուցանելէ ետև, հետևեալ ճշմարտութիւնները կը յաւելու, որոնք ամենևին մխիթարական չեն։

"Այս առթիւ կուրախանամք անհնարին, որ օր ըստ օրէ Հայոց գրական ասպարէզին մէջ օրագիրները շատնալու վրայ են. բայց կը ցաւինք միանգամայն երբ կը նշմարենք թէ Հայերուն մէջ դեռ ընթերցասիրութիւնը ծաղկած չէ", և այս պատճառաւ է որ գրեթէ բոլոր խմբագիրք լալկան կնիկները դարձեր են. և հետևաբար այսօրուան օրս որը հիւանդ է, որն ալ պարտքի ներքև կը ճզմուի, որին ալ լեզուն կոնծած մեծատան նման կաթիլ մի ջուր կը խնդրէ բայց մէկը չլսեր. որին ալ խայթոցը կարճ գալով կը սկսի կարկատան դնել։ Այ ուրեմն ասոր վերջը. վերջը ինչ պիտի ըլլայ, ինչպէս որ օրագիրները սկսան բազմանալ, նոյնպէս հետզհետէ կը սկսին նուազիլ"։

ՔԱՆԱՔԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիա, 24 Փետրուար։

Անցեալ շաբթու, բան հրաւիրանաց մեր վեհամեծայլ ընդհանուր կառավարիչ Մեհեմմէտ Բէշիա փաշային, օտար տէրութեանց հիւպատոսները 'ի ժողով գումարուեցան տեղական իշխանութեան պաշտօնատունը, ուր միաբան խորհրդակցութեամբ հարկաւոր եղած զգուշութեան և կարգադրութեանց միջոցները որոշուեցան ընդդէմ գողերու, շարագործաց և թափառական անգործու կասկածաւոր անձանց, որոնք քաղաքէն պիտի արտաքսուին թէ օսմանեան հպատակ եղած ըլլան և թէ օտար տէրութեանց հպատակ։

—Բարձրագոյն Դռանէն ընդունած հրամանագրոյն համեմատ, վեհամեծայլ Մեհեմմէտ Բէշիա փաշան խնայ տուաւ հասարակութեան քաղաքիս, թէ թղթադրամոց չրջաբերութիւնը՝ որ առաջիկայ Մարտէն սկսեալ 'ի գործ պիտի դրուէր նահանգաց մէջ, ետ մնայ մինչև որ նոր հրաման ընդունուի 'ի Կ. Պոլսոյ։

—Մահմէտականաց Բռամազանը ամսոյս 18ին կիրակի օրը սկսաւ։ Կառավարութեան պաշտօնարանները՝ այս ծոմապահութեան օրերը, կէսօրէն մինչև երեք ժամ բաց պիտի ըլլան և գործերը ցորեկը պիտի տեւնուին, ըստ կարգադրութեանն որ անցեալ տարի հաստատուեցաւ։

—Կը հաստատուն թէ քաղաքիս մաքսը, որ մեծարգոյ Շէֆիքէթ—Պէյին վերատեսչութեամբը կը կառավարուի 'ի հաշիւ Բարձրագոյն Դրան, անցեալ տարի՝ այսինքն 1861ին 42ուկէս միլիոն եկամուտ բերեր է այն ինչ 1860ին 34ուկէս միլիոն զուռուշի վարձու տրուած էր։ Ըստ ի ընել է որ 8 միլիոն զուռուշ աւելի շահ եղեր է։

—Ազգային քաղաքական ժողովոյն որոշմամբը, մեծարգոյ Պալասանեան Ստեփան աղան Իզմիրի մեծ ժողովոյն (մէճլիսի քէսիր) անդամ եղաւ։

—Ամերիկայի Մեծագոյն Նահանգաց հասարակապետութեան հիմնադիր՝ հռչակաւոր Վաշինկթըն զորապետին ծննդեան տարեդարձին բարեպատեհ առթիւը, սամսոյս 10ին վստաւոր կիրակի հոգևոր պաշտօն մի կատարեցաւ յիշեալ հասարակապետութեան Իզմիրի հիւպատոսարանին մեծ սրահը. ուր ներկայ գտնուեցան բազմաթիւ ամերիկացիք, սրբ և կանայք։

—Բազարիա Ամիրիա լրագիրը կը գրէ թէ, ինչպէս ամեն տարի, նմանապէս այս տարի ալ, Իզմիրի Օթման Պանրան 3000 զուռուշ ուղարկութիւն յուզարկեց 'ի նպաստ Յունաց ազգային հիւանդանոցին։

—Ղաստալէն կը գրեն թէ անցեալ շաբթու Յոյն մի շուկայէն մէջ դանակով զարկաւ ու սպաննեց մէկը, որ նմանապէս Յոյն էր ազգաւ։

—Հալէպէն կը գրեն, թէ մեծաքէ Տըլարորդ, որ մօտերս Գաղղիոյ հիւպատոս անուանեցաւ 'ի Պարսատան, Փեորուարի առջի օրերը հասեր է 'ի Հալէպ, և շուտով պիտի մեկնի եղեր իւր պաշտօնին երթալու։

—Մեծաշուք Բասալի էֆէնտին, որ մեծաբա կայսերական զարձակալ կարգեցաւ Յաֆայի, և Դամասկոսի նոր ընդհանուր կառավարիչ վեհամեծայլ Մեհեմմէտ փաշան, առաջինը երկուշաբթի օրը և երկրորդը չորեքշաբթի օրը հասան Իզմիր և անմիջապէս շտապանակեցին իրենց ճանապարհորդութիւն Պէյրութ երթալու։

—Աղեքսանդրիայէն կը գրեն թէ բարձրապատիւ արքայազուն Կայլէսի իշխանը Փեորուարի 17ին հասաւ յիշեալ քաղաքը. ուսկից Դամիրի և Վերին Եգիպտոս պտըտելու պիտի երթայ։

Ներին Բարձրութիւնը Զատիկին յառաջ պիտի վերադառնայ Աղեքսանդրիա, վասնզի սուրբ Զատիկին տօնախմբութեանը Երուսաղէմ պիտի գտնուի։

—Լոնտոնէն հասած հեռադրական լուրերը կը ծանուցանեն թէ Իտալիոյ թագաւորութեան պաշտօնէից մէջ վոխոխութիւններ եղեր են։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Աֆիոն Գարահիսարի, Գոնիայի, Պրուսայի, Իզմիրի, Մանիսայի (Սարուխան) ներկայ տարւոյս տասանորդները (էշրը) ծախու են։

Դնոյ առնելու կամք ունեցողները հրաւիրեալ են Պէյլէր օղլու Յակոբ աղային հետ տեսնուիլ, որուն միայն յանձնուած է այս վաճառումները ընել և անոնց պայմանները ծանուցանել խնդրողաց։

Մեծարգոյ Պէյլէր օղլու Յակոբ աղան Կ. Պոլիս Ազիզ էֆէնտի խանը թիւ 3 սենեակը կը բնակի։

ՋԱՐՄԱՆԱԼԻ ԴԵՂ ՄԸ

Սպեղանի Թոնվէյի Հոլլոուէյ։

Կրսեն թէ մարդկային մտաց ամեն արտադրութիւնները ժամանակ մը տևելէ ետև, նոր գիւտեր անոնց տեղը կը բռնեն։ Բայց այս խօսքը այս դեղին չվերաբերիր. վասնզի օրուան մը համար չէ այլ մշտատև է անոր ներգործութիւնը. ըստորում արեան մէջ եղած հիւանդութեանց արմատները կը ջնջէ և բժշկութեան արհեստն ալ անկէց աւելի բան մը չկրնար ձեռք բերել։ Այս սպեղանին մսոյն և մարմնոյն մանրաթելերուն մէջէն անցնելով, ինչպէս որ հոտը ծակելից բանէ մը կանցնի, կերթայ կը գտնէ խոյլ պարանոցի, օձիկ, ուռոյցք և քաղցկեղ ըսուած ախտերուն արմատը, նմանապէս գէշ վիրաց և պալարներու մեացորդաց որ արեան շրջաբերութիւնը կաւրեն, և անոնց ապականութիւնը անհետ կընեն։

Ցաւ սրտունից։

Հոլլոուէյի սպեղանին ամեն դէպքերու մէջ կը բժշկէ սրտունից (պալտը) ցաւերը թէև քանի տարուան ըլլայ։ Որչափ կարծր գունաթափ և ուռեցած ըլլայ մարմինը, այս ախտը չկրնար դիմանալ, եթէ յիշեալ սպեղանին օրը երկու անգամ առատապէս դրուի ցաւած տեղը և աղեկ մը շփուի։ Յետոյ նոյն սպեղանիէն լաթի մը վրայ շատկէկ քսելով ցաւած տեղը ծածկելու է։ Այս կերպիւ եթէ շարունակ հոգ տարուի, վատառողջ հիւթերը դուրս կելլեն. վերքերը քիչ ժամանակուան մէջ յարմատոց անտի կը բժշկուին և սրտունից միւս մասերը իրենց բնական երևոյթը դարձեալ կը ստանան։

Հին վերք, խոց և քաղցկեղ։

Խոյլ պարանոցի, և ուրիշ խոցերը, որչափ և հնացեալ ըլլան, շուտով կը բժշկուին Հոլլոուէյի սպեղանին և դեղաստերը գործածելով։ Այս դեղին ներգործութիւնը պաղարաց և շարաւալից քակղցեղաց վրայ գրեթէ հրաշալի է. քանզի առջի բերանը անոնց վրայէն կը հանէ զեղոյնը որ զնոցը կը բանեցընէ միշտ. և հետևաբար կը բժշկէ զանոնք։

Կծկումն ջլաց և կարծրութիւն 'ի յօդաւորութիւնս (օյնաք եւերի)։

Այս ախտերն ևս շուտով կը բժշկուին Հոլլոուէյի սպեղանիով. որ իւր ներգործութեամբը երևելի հանգիստացաւ նաև անպամլուծութեան շատ դէպքերու մէջ։

Տեռատեսութիւն։

Այս սպեղանին տեռատեսութեան (մայասը) ամենէն վտանգաւոր դէպքերը կը բժշկէ, եթէ գործածէն զայն՝ ինչպէս որ պատուիրեալ է ծանուցագրոյն մէջ։

Մորթային հիւանդութիւնք։

Խոզաւարտները (գոպարճիք), շոր արատաց յարձակումները և մարդոյս մորթոյն ամեն գրգռութիւնները աներևոյթ կը լրանան քանի մը անգամ այս սպեղանին քսելով։ Դուրս տալը ասոր բարաշնչութեան պակասութենէն կը պատճառուի, և ըստ որում այս սպեղանին ներս մտնելով կը բանայ անմիջապէս մարմնոյն ծակոտիները և կը դրդռէ զարրաքսումը՝ սա կերպիւ հիւանդութիւնը անհետ կը լլայ։ Այն տիկիները, որոց երեսը և բազուկները ապեղայեալ են մորթային հիւանդութիւններով, կրնան սա մեղմացուցիչ գօրաւոր դեղը գործածելով, շուտով անհետ ընել նոյն արգելութիւնները և դարձեալ ձեռք բերել մարմնոյն բնական գոյնը և կակղութիւնը։

Այս սպեղանին յատկապէս օգտակար է հետևեալ ախտից։

Ուռոյցք։ Քաղցկեղ (շերբենչէ)։ Կտրուածք։ Գելուձն կամ կծկումն մկանաց կամ ջլաց (սինիր էքիլմէսի)։ Կոշտուցք (նասը)։ Խօթութիւնք մորթոյ։ Յօդացաւութիւն։ Խաղաւարտ (չպան)։ Ջրգողութիւն (սրսգա)։ Ներաբերան և լանսիսոր վերք (ֆիսթիւլ)։ Ոտնացաւութիւն (նիգրիս)։ Սերմնակաթութիւն (պէլ սօվրաքլրուղու)։ Քոս։ Լեռդի հիւանդութիւնք։ Խոյլ պարանոցի։ Ցաւ պարանոցի։ Ափոդիտեան ախտք։ Դող ցաւագին (թիք տուլուրէօ)։

Այս սպեղանին, որ կը շինուի նոյն իսկ հնարողին անձնական վերակացութեամբը՝ անոր ընդհանուր գործարանաց մէջ, կը ծախուի 'ի Լոնտոն Սիրէնս կոչուած թաղը թիւ 244. և 'ի Նոր Եորք Մայտիսէն Լէն թաղը թիւ 80։ Իսկ ուրիշ երկիրները, իւր գործակալաց քով կը գտնուին. որոց անունները հետևեալներն են. Իզմիր՝ Իքսար է Ճիւտիչ, և մսիւ Բոլէ ըժիշկը, որ Ֆարմասի ալամանա անուն դեղավաճառի խանութին տէրն է. Կ. Պոլիս՝ Ա. Սթամբա և Ֆ. Տելասուտա, Աղեքսանդրիա՝ Ֆ. Բէրբինի, Խամայիլ Կայլարտի, Քիոս կղզին՝ Ճ. Սթիերվիչ. Մալթա՝ Է. Սինիր, Պուրսէհ՝ Էրիզա Վասայ։

Յիշեալ սպեղանիին տուփերը զանազան մեծութեամբ են և կը վաճառուին 9, 22, 33, 88, 176 և 264 զուռուշի իւրաքանչիւրը, և ամէն մէկուն մէջ հայերէն լեզուաւ ծանուցագիր մը կայ, որ այս սպեղանիին գործածութեան վրայօք մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ։

Խմբագիր-տէր լրագրոյս,

Գ.-կաս Գ. Պալտաճեան։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ